

“MENYS VIVIDORS, MÉS FEINA!”

EL CLAM SOCIAL DELS ATURATS A LA MALLORCA DELS 70

Jaume Morey Illa

Aquest passat mes de febrer va veure la llum el darrer llibre de l'historiador pollencí Pere Josep Garcia Munar (1983). El llibre, que porta per títol “Menys vividors, més feina!”, és una mirada retrospectiva i crítica a les lluites socials a la Mallorca dels anys 70 per part dels col·lectius més mobilitzats en favor dels aturats, els treballadors i els col·lectius marginats pel règim franquista.

Pere J. Garcia Munar és doctor en història amb la tesi *Sindicalismo en Mallorca durante la transición (1973-1981)* i autor de *Salvem sa Dragonera. Història dels ecologismes a Mallorca*. Així mateix també compagina la seva feina de bibliotecari amb la d'editor, ja que forma part del projecte editorial Illa i amb un compromís dins l'activisme social i polític. No hem desapropiat l'ocasió per a parlar amb ell sobre el seu nou llibre i les circumstàncies que envoltaren als sindicats durant aquells anys i el paral·lelisme amb els temps actuals.

“Menys vividors i més feina”. Per què aquest títol i qui eren aquests “vividors”?

Això és fruit d'un manifest que varen fer l'assemblea d'aturats a una ocupació de l'Ajuntament de Palma en què reclamaven llocs de feina i on varen cridar aquest lema, ja que no veien complertes les promeses que feien de donar suficients llocs de feina per a tots els membres de l'assemblea. Tot i així varen aconseguir molts llocs de treball,

però no eren suficients. Els vividors eren per a l'assemblea, bàsicament, els polítics.

Crida l'atenció com es va gestar la reaparició dels sindicats, fins aquell moment clandestins, camuflats dins el sindicat vertical i aprofitant-se de la seva estructura per a poder reorganitzar-se i arribar a la classe treballadora. Va ser aquesta una estratègia conscient o bé va sorgir l'oportunitat i es va aprofitar? Com es va poder arribar a permetre una infiltració d'aquesta

mena durant el règim franquista? Hi havia consciència d'aquesta estratègia per part dels treballadors?

Hi havia una estratègia en l'àmbit estatal. Abans de les eleccions sindicals estatals de l'any 1975, hi havia hagut unes altres eleccions abans i ja s'havien produït infiltracions per part de gent de Comissions Obreres; i es varen adonar que hi havia una oportunitat, ja que si sorties triat podies començar a operar a cara descoberta dins un marge limitat però podies vehicular el moviment

obrer des del sindicat vertical. Aquesta estratègia es va batiar com a “entrisme”, que consistia bàsicament a presentar-se a les eleccions sindicals per treure vots i delegats i poder actuar legalment.

Les autoritats franquistes varen minimitzar l'entrisme o varen pensar que seria molt menys del que va arribar a ser. Fins hi tot hi ha cartes i documents de les autoritats sindicals franquistes animant que les persones amb ideals democràtics participassin del sindicat vertical. Es devien imaginar que serien poques persones i serien molt controlables i, així, desarticularien una mica el moviment clandestí.

La gent de sindicats clandestins eren molt conscients de la situació i, a partir de la seva entrada, varen créixer molt. Els treballadors sabien que na Maria Bonnín o n'Obrador eren Comissions Obreres i, a més, delegats sindicals. Tot això es mesclava una mica, tothom sabia a qui representaven i feien assemblees i mítings des del sindicat vertical xerrant del seu sindicat, així com de sindicalisme lliure i sindicats democràtics. Varen perdre un poc la por a fer-ho obertament davant els treballadors i treballadores.

Com qualificaria el paper dels sindicats, durant el temps de la transició, en la lluita per a la reducció de l'atur? Es parla d'un cert abandonament o desinterès, podria explicar a què es refereix quan diu això? Creu que es podria establir un paral·lelisme entre com tractaven els sindicats llavors els aturats i com els tracten ara?

En un primer moment l'any 1975-76, que és quan es varen començar a organitzar per primera vegada els aturats. Es va començar a crear un moviment assembleari importantíssim que va fer que aquí sorgís un període vaguístic i de conflictivitat que no s'havia viscut mai a les Balears i els aturats eren una peça més d'aquesta lluita antifranquista. Això va ser així sobretot fins al 1976, que és quan es els moviments democràtics i sindicals pensaven que es podria rompre amb el règim i crear una cosa nova. A final de l'any 1976 ja s'adonaren que la ruptura era impossible i que hi hauria una continuïtat malgrat anàssim cap a una democràcia i, a partir

d'aquí, la lluita va ser molt més pausada i sobretot a partir del 1977, que es varen legalitzar els sindicats i es varen dedicar més a estructurar-se internament, en lloc de lluitar contra el que hi havia.

A final de l'any 1976 ja s'adonaren que la ruptura era impossible

A partir de l'any 77-78 els sindicats deixen de banda els aturats. A Mallorca participen d'alguna mobilització que hi ha en l'àmbit estatal però eren jornades puntuals; no organitzaven els aturats perquè els sindicats es dedicaven als convenis col·lectius i a les eleccions sindicals, a banda de fer assessoria laboral per a la seva afiliació. Com que els aturats no participaven ni dels convenis ni de les eleccions, quedaven en un segon pla. Així que es varen haver d'organitzar pel seu compte a través de les assemblees fora dels sindicats. L'excepció la va marcar la CNT, ja que no participaven de les eleccions sindicals i creien més en l'acció directa i l'espontaneïtat, característiques que quadraven molt amb les assemblees d'aturats.

L'assemblea lluitava per cada lloc de feina aferrissadament però l'atur creixia inexorablement i de forma tràgica. No és així?

L'atur va passar de 4.000-5.000 persones durant l'any 1975, que és quan es varen començar a mobilitzar els treballadors, i l'any 1981 hi havia uns 45.000 aturats. Va ser un creixement exponencial. No hi havia hagut un problema així d'atur d'ençà la postguerra, malgrat sí hi havia hagut mobilitzacions d'aturats durant la República, no s'havia viscut amb aquesta magnitud i això va comportar una necessària organització dels aturats. L'assemblea potser aglutinàs 500 persones i aconseguien molts llocs de feina que els proporcionava l'Administració per a fer camins nets, per fer carreteres i feines semblants però no

eren suficients. Les Administracions varen dedicar milions de pessetes a crear llocs de feina, però era un pegat.

Quin paper va jugar la dona en la reorganització dels sindicats clandestins? A Mallorca durant el temps de la transició encara existia un cert teixit industrial. Algunes d'aquestes indústries estaven fortament feminitzades, com el cas de les perleres de Manacor. Hi va haver presència dels sindicats en aquests llocs de treball? Qui els va dirigir? Es va valorar per part dels sindicats clandestins infiltrar-se dins aquests àmbits fortament feminitzats? O pel contrari els sindicats eren cosa d'homes i es varen deixar de banda les dones treballadores?

Hi va haver dones molt importants

Hi va haver dones molt importants, sobretot hi va haver conflictes laborals que varen ser pioners, com el de l'hotel Bellver als anys 1973-1974-1975 on hi havia Maria Bonnín i les seves companyes que eren cambres de pisos que estaven molt explotades i que, en aquell moment, ja varen fer una feinada per a organitzar-se sindicalment. També és

vera que, a partir de l'any del 1976, hi ha un munt de mobilitzacions a les fàbriques, ja que la crisi del petroli va suposar la fallida de moltes indústries, sobretot de la sabata, i hi havia moltes dones en aquests àmbits; però no es que destaquin com a líders ni com a capdavanteres de tot això sinó que participaven de les lluites.

El sindicalisme era cosa d'homes perquè el 99 per cent dels líders sindicals eren homes, però és cert que en aquests anys el feminisme es va imposar com a ideologia i a molts sindicats i varen començar a haver-hi secretaries de la dona a partir de l'any 1977. De totes formes encara era un paper residual, ja que el protagonisme se l'enduien els homes.

El sindicalisme era cosa d'homes perquè el 99 per cent dels líders sindicals eren homes

Al seu llibre també es tracta com el col·lectiu gitano va participar d'aquests moviments socials, tot i que això no va fer que cessàs la seva marginació per part de la societat...

L'assemblea d'aturats va arregar una sèrie de col·lectius de gent que estava marginada i d'aquí la relació amb els col·lectius de marginats de la Sapiència d'en Jaume Santandreu. Tot i que no se sap en quin moment es vinculen els gitanos de Son Banya amb l'assemblea d'aturats, pareix una aliança lògica ja que a Son Banya encara no havia entrat la droga com a mitjà de subsistència. Son Banya, tot i crear-se amb bones intencions, va esdevenir un gueto i si l'atur ja era alt en la població ho era molt més entre els gitanos, ja que ningú els volia donar feina a causa de la seva estigmatització. L'assemblea d'aturats no era un organisme classista i integrava tothom que podia. És cert que varen participar, però sempre com un col·lectiu a part; ells tenien la seva idiosincràsia: el seu líder, el Tio Kiko, era qui comanava i repartia les feines.

Com a historiador és del parer que vivim noves crisis o repeticions cícliques de la mateixa crisi?

Personalment, com a historiador, pens que la història no es repeteix. El que pens és que el capitalisme necessita de les crisis continuades per a poder reforçar el poder de qui té els doblers i anar destruint poc a poc el teixit social i la gent que està a baix. Quantes més crisis més acumulació de capital en manco mans i un augment de la precarització de la classe treballadora. Varen començar l'any 1970, i cada crisi l'únic que ha fet ha estat fer reformes laborals que han anat en detriment de la classe treballadora; per tant, les crisis cícliques són un procés capitalista.

El capitalisme necessita de les crisis continuades per a poder reforçar el poder

S'ha oblidat molt fàcilment la crisi del petroli dels anys 70, s'ha après res d'allò?

Els treballadors ho hem oblidat fàcilment però els empresaris i els que tenien poder econòmic no ho han fet, ja que es varen adonar que ells varen sortir guanyant en aquella crisi i també ho varen fer en les següents, amb l'aplicació de la mateixa fórmula.

Hi ha un moment al llibre on diu que es confirma el dogma que, per a generar llocs de feina, s'han de precaritzar les condicions d'aquests llocs de treball.

Això ve dels Pactes de la Moncloa que diuen que hi ha una inflació brutal i, per a aturar aquesta inflació, s'ha de fer que els salaris no pugin gaire; i amb això també aprofiten per a facilitar i abaratir l'acomiadament de les persones treballadors. Això ha fet que l'acomiadament estigui actualment al voltant dels 25 dies per any treballat. Bàsicament s'ha aconseguit una precarització, perquè els empresaris no amollen i els treballadors els ho posam fàcil. Els treballadors no estam organitzats suficientment per a lluitar per als nostres drets i anar avançant en aquest sentit.

El llibre és una crítica al model capitalista implantat a les Illes Balears o simplement una constatació dels fets?

No crec que hagi de ser possible o no un canvi de model sinó que és necessari i no hi ha més sortida si no volem acabar encara més precaritzats com a classe treballadora. El llibre constata uns fets perquè és un llibre d'història i constata una situació de precarització i expansió capitalista, una acumulació de capital cada cop en manco mans i les miques per a la classe treballadora.

Un aspecte que crida l'atenció, i que s'agraeix, és com utilitza elements de la cultura popular per a vertebrar el seu relat.

Jo som el primer que com a historiador, quan llegesc llibres d'història, m'avorreixo i he intentat, en la mesura del possible, fer un llibre distès que la gent pogués llegir. Per això ajuda molt posar referències. Els lectors es reconeixeran amb, per exemple, Rafaella Carrá o Julio Iglesias que surten al llibre i ajuden a situar el moment històric. O si esmentam que va guanyar la lliga el Reial Madrid o la Reial Societat també ajuda a situar. Faig referència al ciclisme perquè és una cosa que m'agrada a mi i als que els agrada, i si xerr d'en Bernard Hinault es poden sentir reflectits, i és una manera més fàcil d'entrar en la història. Si contàs només els fets com vagues, ocupacions d'edificis i altres vaig pensar que podia ser repetitiu i així tenia l'opció de donar una mica més de relat.

Llegint el llibre un s'adona que l'acció directa és avui dia gairebé anecdòtica...

Ja ningú parla de classe treballadora

Això va lligat a un procés de crear individualismes, de consolidar el consumisme, de rompre arrels que teixien col·lectius; és un procés que ha passat a tot el món, sobretot al món capitalista on han creat consumidors. Ja ningú parla de classe treballadora i, fins i tot, els mateixos treballadors prefereixen telefonar a un advocat o estar afiliats a un sindicat perquè et duguin un advocat de franc que no organitzar-se al mateix lloc de feina i teixir aquestes complicitats necessàries per a dur endavant l'acció directa. ■